

hoofdpersoon van het verhaal heeft met Menno van Coehoorn gemeen dat er van zijn arbeid als vestingbouwer maar weinig tastbaars is overgebleven. Evenals bij Menno doet dat uiteraard weinig afbreuk aan zijn grote verdiensten. Behalve uit het ontwerpen van fortificaties bestonden deze uit de ondersteuning van de plannen van Willem Lodewijk om op strategisch gelegen punten versterkingen op te werpen.

Op dit onderwerp sluit dat van hoofdstuk 5, over Johans bijdrage aan de rond 1590 op gang gekomen legerhervormingen, prachtig aan. Bij zijn analyse van de achtergronden wijst Postema terecht op de vooraanstaande rol die Willem Lodewijk, en dus niet zijn neef Maurits, in dit veranderingsproces heeft gespeeld. Helaas komt niet zo goed uit de verf wat nu precies de invloed van Van den Corput op de hervormingen is geweest. Bij het uitwerken van zijn ideeën moet Willem Lodewijk dankbaar gebruik hebben gemaakt van de unieke combinatie van capaciteiten waarover Johan beschikte, een grote intellectuele bagage, een ruime praktijkervaring en een wetenschappelijk onderbouwde vakkennis. De samenwerking moet beslist meer hebben bevat dan wat Postema in dit verband naar voren haalt, namelijk het samen bestuderen van de klassieke krijgskunst.

Het boek sluit af met een hoofdstuk dat voornamelijk Johans latere verwickelingen met Drenthe tot onderwerp heeft. Het ligt min of meer in het verlengde van het tussendoor beschreven optreden van Van den Corput in Hasselt (1587-1589), dat meer politiek dan militair van aard was.

Met de studie van Postema is de kennis van de oorlogvoering van de opstandige Nederlandse gewesten tegen Spanje in de laatste decennia van de zestiende eeuw verder verruimd. Helaas blijven de persoon en het karakter van de hoofdfiguur, alsmede zijn vaak stroeve omgang met collega's en meerderen op militairen bestuurlijk gebied wat onderbelicht. Daardoor is het boek niet tot een echte biografie uitgegroeid, maar dit heeft de schrijver ook niet gepretendeerd.

J. P. C. M. van Hoof

1 Zie *BMGN*, CI (1986) iii, 366-386.

A. Baggerman, *Een drukkend gewicht. Leven en werk van de zeventiende-eeuwse veelschrijver Simon de Vries* (Atlantis VII; Amsterdam-Atlanta: Rodopi, 1993, 335 blz., f65,-, ISBN 90 5183 612 0).

Wie was Simon de Vries? Deze vraag heeft de auteur van dit boek op het spoor gezet van een van de interessantste schrijvers voor een groot publiek uit de zeventiende eeuw. Met Lambert van den Bosch, Petrus de Lange en anderen trachtte hij dooreen continue stroom boeken (in De Vries' geval 57 stuks, samen 39.925 bladzijden tellend) zijn lezers te vinden. Want De Vries streefde naar verkopende boeken en probeerde door nieuwe plannen aan te kondigen en uitgebreide voorwoorden te schrijven de markt te sonderen en reclame te maken voor zijn activiteiten. Arianne Baggerman heeft het leven en werk van deze vertaler, dichter en samensteller van sappige compilatiebundels op veelal etnografisch en historisch-anekdotisch gebied (maar ook van historische werken) onderzocht. Te beginnen met De Vries' geboortedatum heeft zij een grote hoeveelheid gegevens boven water weten te halen en dat is geen kleine prestatie want Grootes en Van Selm hebben reeds gewezen op de grote hindernissen bij het onderzoek naar populaire literatuur in de Gouden Eeuw. Haar bedoeling was die 'vragen centraal [te stellen] die met het oog op een toekomstig mentaliteitshistorisch onderzoek naar de inhoud van De Vries' compilatiebundels een antwoord behoeften' (15) en aangezien over het ontstaan

daarvan nauwelijks gegevens voorhanden waren heeft zij zich geconcentreerd op de inleidingen van zijn boeken. Daarnaast ging het om de reacties van zijn lezers die later — vooral door zijn aanval op Balthasar Bekker — zeer ongunstig werden. Dat moet ook zijn uitwerking hebben gehad op de steeds toenemende verwarring rond De Vries' levensdata.

Nu weten we echter dat Simon in 1628 geboren werd als de zoon van een calvinistische schoolmeester die vanaf 1639 als boekhandelaar en drukker in Utrecht werkzaam was. Hij kreeg alleen een lagere schoolopleiding, zette op 17-jarige leeftijd een boekhandel op en trouwde een vrouw met enig kapitaal. De Vries overleefde iedereen en overleed als vooraanstaand burger in 1708. Toen had hij al zijn uitgeverij annex boekhandel, na moeilijkheden met de Utrechtse magistraat over een boek, eraan gegeven en hield het op vertalen en schrijven. Het tweede gedeelte van Baggermans boek behandelt het werk van De Vries, die afhankelijk bleef van de verkoop van zijn boeken. Zijn enorme *output* had soms tot resultaat dat dezelfde gegevens die in meer historisch verhalende werken voorkwamen ook in zijn talrijke 'hutsopotachtige' compilatiebundels belandden. Daar hij — in Baggermans woorden — zijn eigen groep van 'sombere christenen', die weinig tijd voorlezen hadden, van alles en nog wat op de hoogte wilde brengen, kwam er van meer tolerante zijde wel eens weerwerk, en in dergelijke reacties werd dan soms ook nog De Vries' commerciële denken aan de kaak gesteld. Heel mooi is dat laatste te zien aan zijn gedraai naar aanleiding van zijn ongerechtvaardigd verwijtende commentaren bij de door hemzelf vertaalde algemene historie van Pufendorf uit 1684. Zijn eigen uitgever bracht desondanks de eerste druk van diens in 1686 volgende grote Zweedse geschiedenis uit, waarop een boze De Vries uiteindelijk toch maar het vervolg van het eerste werk weer vertaalde. Zijn reputatie werd definitief aangetast door zijn felle uitvallen naar de verdraagzame opvattingen van Bekker in 1691.

Baggerman wilde dus met haar boek een eerste verkenning uitvoeren om het inhoudelijke onderzoek naar De Vries' werken voor te bereiden. Niettemin is het de vraag of dat niet al ongevraagd doordringt in het domein dat zij zich heeft afgepaald. Zonder twijfel streefde Simon de Vries er ondanks zijn eenvoudige achtergrond naar op zijn lezers een geleerde indruk te maken. Hij zal zich dus hebben bekwaamd in een — misschien oppervlakkige — kennisverwerving van wat men behoorde te weten, inclusief de gemeenplaatsen van het genre. Dit aspect speelt ook in de inleidingen die de auteur behandelt en het lijkt erop dat zij bij de grote verscheidenheid aan disciplines die in de toenmalige kenniswereld nog niet gescheiden waren, weinig rekening houdt met de achterliggende gedachtenwereld. Het raadplegen van Hazard of van biografische naslagwerken bijvoorbeeld verschaft niet de oplossing om De Vries' verwijt aan Pufendorf, dat hij niet objectief was in zijn geschiedschrijving, op juiste zwaarte te wegen. Ook van een term als *politique* wordt door de auteur niet de diepte gepeild. En waarom zou De Vries Bekker beschuldigen van de bijbel nu juist een roman te maken (161)? Moeten we dat letterlijk nemen of speelt er meer? In dergelijke uitlatingen kunnen we de reikwijdte van diens kennis waarnemen en dat zal in het volgende onderzoek zonder twijfel weer aan de orde moeten komen. Spijtig is tenslotte dat de bewerking van deze doctoraalscriptie niet in alle opzichten tot een strakke compositie heeft geleid en dat taal- en spelfouten niet overal zijn weggewied. Desondanks moet grote waardering worden uitgesproken voor de originaliteit van het onderzoek en voor het speurwerk dat ook uit de bijlagen blijkt.

C. D. Andriessse, *Titan kan niet slapen. Een biografie van Christiaan Huygens* (Amsterdam-Antwerpen: Contact, 1993, 414 blz., f65,-, ISBN 90 2540168 6).

De Nederlandse natuurkundige Christiaan Huygens (1629-1695) was één der grote wetenschappers van de wetenschappelijke revolutie, te situeren ergens tussen Galilei en Newton. Van hem is vooral bekend het naar hem genoemde principe uit de optica, en de uitvinding van het isochrone slingeruurwerk. Zijn historische rol was echter veel omvatter, en complexer. Ondanks zijn fundamentele bijdragen tot de wetenschappelijke revolutie, stond Huygens afwijzend tegenover de natuurfilosofische context waarin zowel cartésianisme als newtonianisme opgang maakten. En niettegenstaande zijn uitzonderlijke wiskundige begaafdheid, miste Huygens de ontwikkelingstrend naar de differentiaal- en integraalrekening van Newton en Leibniz.

Omwille van deze bevreemdende dualiteit heeft Huygens in het verleden vanwege historici niet helemaal de aandacht gekregen waarop hij recht had. Wel zijn er de monumentale 22 delen van de *Oeuvres complètes* (1888-1950) en beschikken we sedert het herdenkingsjaar 1979 over enkele bundels met wetenschapshistorische bijdragen. Een synthese is daar echter niet uit voortgekomen. Historici blijken nog steeds verdeeld over de plaats van Huygens in de ontstaansgeschiedenis van de moderne natuurwetenschap.

De aandacht voor Huygens is de laatste jaren gelukkig weer toegenomen. 1995 is opnieuw een herdenkingsjaar. Als aanloop daar naartoe ligt nu een biografie voor, die voor het eerst poogt een coherent beeld op te hangen van de mens Huygens. Auteur is de Utrechtse hoogleraar natuurkunde C. D. Andriessse. Het boek is op de eerste plaats bedoeld voor het 'brede' publiek. Andriessse maakt een verantwoord gebruik van de beste wetenschapshistorische studies over Huygens, maar voegt daar niets aan toe. Alleen enkele aanzetten tot psychologische interpretatie kunnen origineel genoemd worden. Sommige hypothesen lijken aantrekkelijk, met name over de verhouding tussen Christiaan en zijn veeleisende vader Constantijn, die hem bewonderde maar niet begreep. Christiaans afkeer van de politiek is bijvoorbeeld volgens Andriessse te begrijpen als een daad van 'verzet tegen zijn vader' (88). En met een Freudiaanse uithaal stelt Andriessse verder dat Christiaans melancholische depressie in 1670 ('Titan kan niet slapen') kan begrepen worden vanuit het feit dat hij zijn eigen wetenschappelijke aspiraties opzij schoof en 'probeerde de wereld te zien zoals zijn vader die zag' (247). Er ligt duidelijk heel wat materiaal om een verhaal langs deze lijnen uit te werken, maar in dit boek blijft het bij losse opmerkingen, die niet tot een conclusie leiden.

De natuurwetenschap komt eigenlijk heel weinig aan bod. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het brede doelpubliek. Het is daarom des te merkwaardiger dat de hoofdstukken die Andriessse aan Huygens' wetenschap wijdt, niet uitblinken door helderheid. Andriessse houdt het midden tussen het weergeven van eigentijdse notaties en begrippen, zoals Huygens die gebruikte, en een moderne interpretatie ervan, wat soms problemen stelt (bijvoorbeeld met de betekenis van prenewtoniaanse begrippen als 'kracht' en 'gewicht'). Misschien stoort dit de gemiddelde lezer minder dan de wetenschapshistoricus die zich bewust is van de subtiële complexiteit van Huygens' uitspraken. Het is bovendien heel jammer dat Andriessse de lezer nergens attent maakt op de eigen stijl van Huygens' wetenschappelijk werk. De belangwekkende conclusies van J. G. Yoders studie over de kenmerken van Huygens' wiskundige fysica (1989) worden niet besproken (hoewel het boek wel in de bibliografie wordt vermeld). Evenmin wijst Andriessse op het onderscheid tussen Huygens' project van een kinematische fysica ten opzichte van Descartes' en Newtons dynamische benadering, of op Huygens' voorliefde voor Archimedische wiskunde in tegenstelling tot de moderne algebraïsche technieken van de calculus. Het zijn echter precies deze kenmerken die Huygens onderscheiden van de hoofdtdenden in de